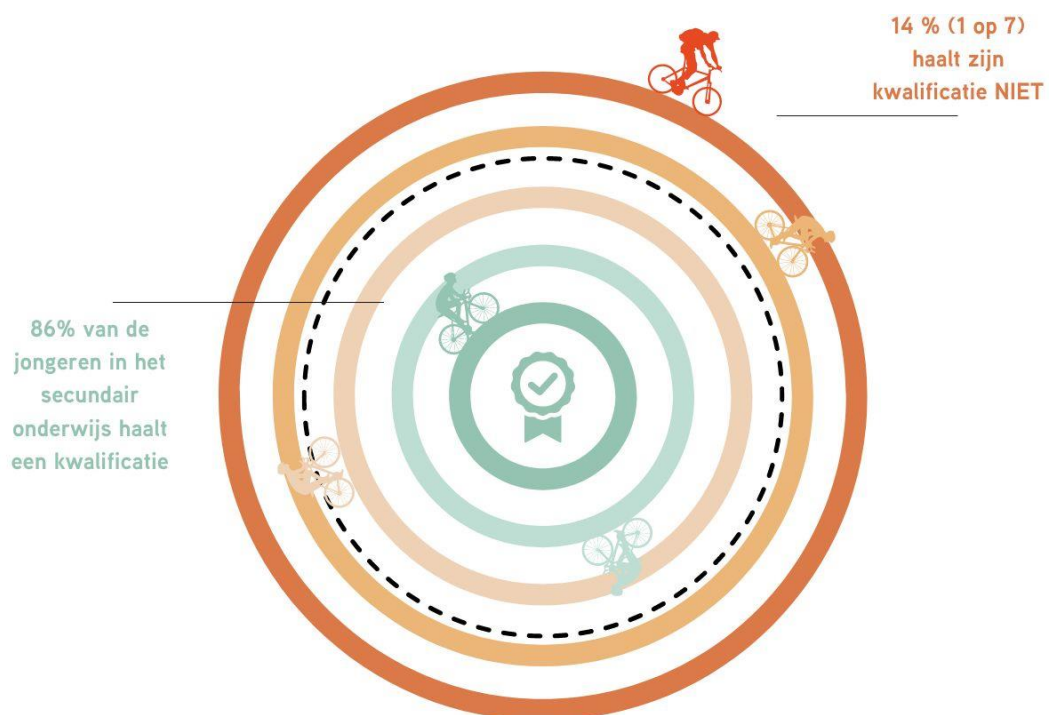

Toekomstvisie op ondersteuning alternerend leren

5 krachtlijnen vanuit de sector aanloopfase

Inleiding

Onderwijs en kwalificatiekansen zijn anno 2024 een brandend actueel thema. Met deze toekomstvisie wil de sector van aanbieders Ondersteuning Alternerend Leren, kortweg OAL, constructief bijdragen aan dit debat. Tegelijk geeft deze visie ook een stem aan degenen die in de vele debatten rond onderwijs vaak niet gehoord worden: de jongeren zelf. Meer specifiek de jongeren die in de buitenbaan van ons onderwijs cirkelen. Voor wie elk rondje (of schooljaar zo je wil) een pak langer lijkt te duren en die vaker uit de race vallen dan de meet halen. Een peloton ook dat jammer genoeg elk jaar groter wordt, de meest recente cijfers¹ leren ons 1 op 7 leerlingen of 14%. Binnen het beroepsgericht onderwijs en in sommige steden loopt dit cijfer op tot 1 op 5 van de leerlingen.

Een tweede adem

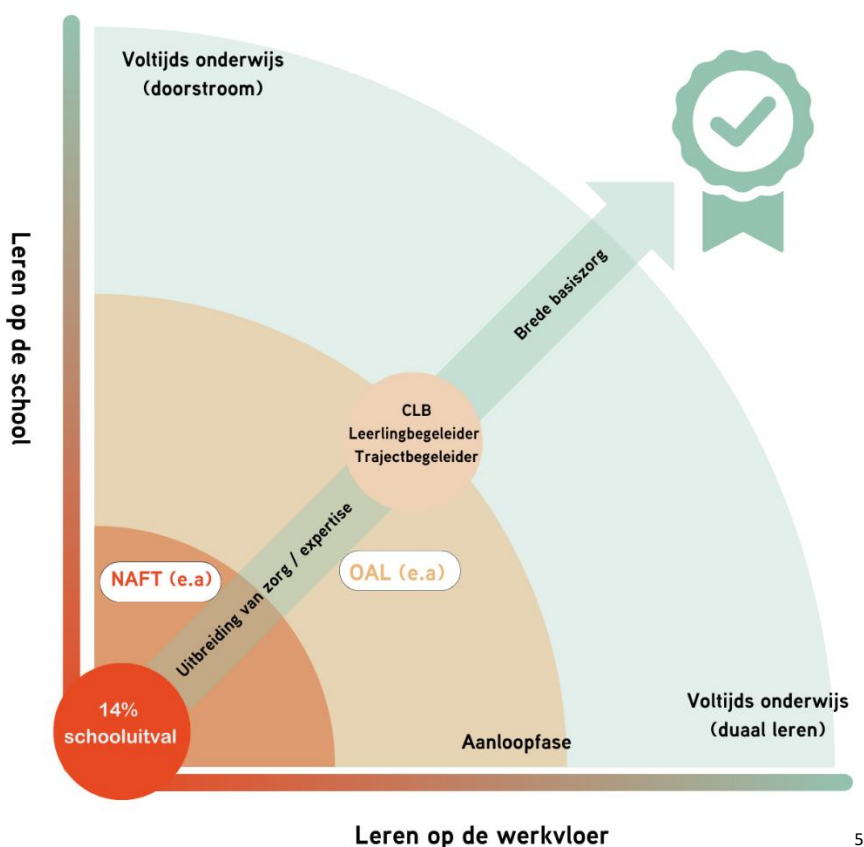
Binnen deze groep is er een deel jongeren die een zware rugzak met zich meedraagt en voor wie heel wat randvoorwaarden voor een succesvolle schoolloopbaan niet vervuld zijn. Deze jongeren staan vaak voor diverse obstakels waardoor rust, herstel en focus op persoonlijke ontwikkeling eerst aan de orde zijn. Voor deze jongeren

¹ Cijfers AGODI schooljaar 2021-2022 - via Dataloep (<https://onderwijs-tableau.vlaanderen.be/t/EXTERN/views/DataLoepVSV/Kaart?%3Aembed=y&%3AisGuestRedirectFromVizportal=y&%3Atoolbar=top#1>)

is uitbreiding van zorg² noodzakelijk en kan, op aangeven van het CLB, expertise buiten de school worden ingeschakeld (NAFT, Groene zorg, Time-in, dagbesteding, leerrecht, IAT, ...)³.

Een ander deel van dit peloton heeft al een hobbelig parcours achter de rug, de schoolse 'recepten' om deze jongeren te motiveren zijn bijna uitgeput. Toch vinden heel wat leerlingen hun tweede adem binnen een arbeidsmarktgerichte leeromgeving. "Op een werkvloer zal ik ze wel eens tonen wat ik allemaal kan", vat hun intrinsieke motivatie samen. Ook vanuit de thuiscontext worden deze jongeren vaak gemotiveerd richting werk – eerder dan richting schoolse kwalificatie. Decennia praktijkervaring⁴ leert ons dat de juiste omkadering deze jongeren de nodige energie kan geven om de meet (alsnog) te halen.

Alternerende leertrajecten zijn voor deze leerlingen dan ook de oplossing. Bovenstaande jongeren waren voor 2019 bijna uitsluitend in het systeem van Leren & Werken terug te vinden. De invoering van Duaal Leren biedt echter slechts voor een klein segment van deze jongeren in de buitenste banen van ons onderwijscircuit een oplossing. De jongeren die nog niet arbeidsrijp zijn, draaien op dit moment stuurloos rondjes binnen de aanloopfase of komen op een dood spoor binnen het voltijds onderwijs, vaak zonder perspectief op kwalificatie. Er is voor deze leerlingen immers heel wat extra ondersteuning en omkadering nodig om ze 'Duaal-proof' te maken. Of om er minstens voor te zorgen dat ze in de laatste jaren van hun schoolloopbaan zo goed mogelijk worden voorbereid op de arbeidsmarkt.

5

²Decreet betreffende de leerlingenbegeleiding in het basisonderwijs, het secundair onderwijs en de centra voor leerlingenbegeleiding (<https://data-onderwijs.vlaanderen.be/edulex/document.aspx?docid=15236>)

³ Zie ook memorandum van NAFT aanbieders (https://www.groepintro.be/library/files/Memorandum_NAFT_2023_V3.pdf)

⁴ De aanbieders OAL kennen een lange voorgeschiedenis, onder andere als Centrum voor Levensvorming (1959), Centrum Deeltijdse Vorming (1983), aanbieder van Voortrajecten (2007), Brugprojecten (2007), Aanloopfase (2019, IBAL (2019) en vele andere lokale projecten.

⁵ Figuur: zie ook nota [jongeren in de rode zone](#) (GOOVAERTS Ellen (aut.) & VERSCHAEVE Wouter (aut.), *Kwetsbare jongeren in het secundair onderwijs in de rode zone*, Calediscoop, Brussel (2021) jrg.33 nr.2, p. 32-34)

Partners geven zuurstof aan scholen én jongeren

En net daar knelt het schoentje...laat het nu net de schoolse omgeving zijn waar veel van deze jongeren op afhaken. Zeker in tijden van lerarentekort en een oververhitte arbeidsmarkt kost het een school heel wat kostbare tijd en middelen om deze jongeren gemotiveerd aan boord te houden. Tijd en middelen, maar vooral ook expertise, die er vaak te weinig is. Zeker niet bij voltijdse scholen die nog maar net in het verhaal van duaal leren zijn gestapt, en voor wie coaching, trajectbegeleiding en beroepsoriëntatie een nieuw gegeven is.

Heel wat scholen doen daarom een beroep op externe aanbieders om hen hierbij te ondersteunen. Zowel met de projectmiddelen uit ESF (OAL) als via urenoverdracht worden in samenwerking met externe partners schoolintern en schoolextern trajecten aangeboden om deze jongeren – en dus ook de school – de nodige zuurstof te geven. In het schooljaar 2022-2023 ging dit alleen al met OAL over 3967⁶ jongeren die begeleid werden. Daling van dit aanbod werd recent nog aan de kaak gesteld door heel wat onderwijsactoren.⁷

Als we verder kijken dan beleid, structuren en cijfers, dan zien we over wie dit gaat. Want dit gaat over jongeren zoals...

STEF en 7 andere jongens en meisjes uit Kortrijk, die binnen een groepsvorming ervaringsgericht reflecteerden over welke attitudes op een werkvloer van hen verwacht worden

YOUSSEF, die na een assertiviteitstraining wél de deur van de winkel durfde binnenstappen om zijn CV af te geven

KIMBERLY die na een stage in een sociaal restaurant de nodige werkervaring opdeed en ondertussen met een OAO aan de slag is in het reguliere arbeidscircuit.

MARTHE, een meisje met autisme dat in de voorbereiding en tijdens haar eerste werkweken intensief en met succes werd begeleid naar en op de werkvloer.

Door jarenlange ervaring met projecten flankerend aan het onderwijs, bouwden externe aanbieders expertise op die leidt tot deze succesverhalen." Deze historiek van samenwerking leert ons dat de kracht van deze trajecten in een aantal kritische succesfactoren schuilt:

- **Deskundige begeleiders** / vormingswerkers met een **passie voor jongeren** die nog een weg hebben af te leggen
- met een **arbeidsmarktgerichte**, ervaringsgerichte en **niet-schoolse aanpak** waarbij groei rond brede competenties erkend en gevaloriseerd wordt

⁶⁻⁸ Cijfers OAL 2022-2023 - bezorgd door Departement Onderwijs en Vorming via mail (23/04/2023)

⁷ Terugloop aanbod OAL (https://www.groepintro.be/library/files/Signaal_sector_OAL.pdf)

- bouwend aan **trajecten op maat van de individuele jongere, los van onderwijskaders** zoals finaliteiten, kwalificaties,...
- werkzaam binnen een **flexibele projectomgeving** die kan inspelen op **veranderende vraag en nood aan intensieve begeleiding**
- en dit vanuit organisaties met een **neutrale, netoverschrijdende positie** met een breed **netwerk** binnen diverse levensdomeinen (werkgevers, welzijnsactoren, lokale besturen, vrijetijdsaanbieder...).

Samen sterk

In de weg naar kwalitatief onderwijs waarin iedereen kan excelleren, geldt één ijzeren wet: samen sta je sterker. In memoranda en beleidsaanbevelingen zien we dat heel wat stakeholders binnen onderwijs zich zorgen maken over de groep jongeren die wij zo goed kennen en hier in deze toekomstvisie centraal stellen. We scharen ons dan ook als sector unaniem achter deze zorg en reiken onze hand uit om er samen met ons voor te zorgen dat zoveel mogelijk jongeren de eindmeet halen.

Om bovenstaande succesfactoren te kunnen (blijven) garanderen voor alle jongeren in de buitenbaan formuleren we hier onze toekomstvisie **in 5 krachtlijnen**:

1. Rond opdracht en taken die de draagkracht en expertise van de school overstijgen, doet de onderwijsinstelling een beroep op externe aanbieders vanuit een evenwaardig partnerschap.
2. Zorg ervoor dat externe aanbieders een decretale erkenning krijgen. Een draaiboek⁸ biedt houvast om transparante afspraken te maken over koepels en netten heen. Zo is er een sluitend regionaal aanbod voor jongeren in een opleiding met arbeidsmarktfinaliteit die georiënteerd of ondersteund willen worden richting alternerend leren.
3. Zowel voor de school als de externe aanbieder garandeert een gezamenlijk kwaliteitskader een kwalitatieve begeleiding (op trajectniveau) en de samenwerking (op projectniveau).
4. Onderwijsflankerend aanbod moet flexibel kunnen worden ingezet om in te spelen op de nood aan alternatieve leertrajecten, zowel qua capaciteit als qua inzet doorheen het schooljaar. Het komt op die manier tegemoet aan de noden van de school én de leerlingen.
5. Structurele financiering borgt de specifieke expertise die doorheen de jaren is ontwikkeld binnen onderstaande organisaties. Scholen worden op deze manier aangemoedigd een diverse leeromgeving aan te bieden, zodat ook de toekomstige generatie jong talent aan boord kan blijven.

Deze toekomstvisie werd ontwikkeld binnen de sector van aanbieders ondersteuning alternerend leren:

<i>Alternatief</i>	<i>JES</i>	<i>ROJM</i>
<i>aPart</i>	<i>Job-art</i>	<i>Stad Eeklo</i>
<i>Argos</i>	<i>Jongerenatelier</i>	<i>Stad Gent</i>
<i>Arktos</i>	<i>LEJO</i>	<i>Stad Sint-Niklaas</i>
<i>Compaan, Job&Co vzw</i>	<i>LOOA</i>	<i>Urbis</i>
<i>Emino</i>	<i>Noord-Limburgs Open Atelier Pelt</i>	<i>WEB</i>
<i>GATAM – Werkvorm</i>	<i>OCMW Aalst hoofdzetel</i>	<i>Werkperspectief</i>
<i>Groep INTRO</i>	<i>Oranjehuis</i>	
<i>IN-Z</i>	<i>PROFO</i>	

⁸ Cf. Het draaiboek NAFT-CLB-PBD-School (<https://data-onderwijs.vlaanderen.be/documenten/bestanden/draaiboek-naft.pdf>)